

Epitalamijas Lenkijos karaliaus Žygimanto Augusto ir Barbaros Radvilaitės vestuvėms (1548)

STANISLOVAS KOŠUTSKIS

- Santuoką didžio karaliaus garbingą mes apdainuojam,
Didžiąją dalį Sarmatijos žemių jis teisėtai valdo
Ir įstatymus lenkams saviems valdydamas teikia.
Kristau, Kūrėjau galingas, sumanymą mūsų globoki,
5 Tu juk pirmas deglus vestuvinius uždegei žemėj,
Savo beribį gerumą ir išmintį žmogui parodei,
Kai per Tave Tavo Tėvas sukūrė tą naują pasaulį
Ir kai apsidžiaugė žemė, dviejų sutuoktinių sulaukus.
 Tad skubėkite čia, aonietiškos mūzos, skubėkit,
10 Iš miškingų kalvų, iš kalnų ir upių atvykit,
Mokytų deivių minia, pas mus kuo greičiau atskubėkit.
Čia savo kojom šventom atvertuosiuose rūmuose galit
Šokti smagius ratelius, o dangus ir karališki rūmai
Jūsų giesmėms pritaris, ir skambės darni sutartinė.
15 Štai Sarmatijos žemės viltis vienintelė šiuoamet,
Tai Žygimantas, šios karalių šeimos palikuonis,
Tai Augustas, kuriam galingasis Olimpo valdovas
Davė valdžios skeptrus ir galią šią šalį valdyti,
Ruošia nūnai jis naujas vestuves ir santuoką naują.
20 Jis nepaniekino čia pagerbimų jūsų priimti,
Mėgo kartu su jumis iš saldžių šaltinių ragauti,
Jūsų buvoti namuos ar pirštus ištiesęs nuskinti
Vos pražydušius žiedus gėlių, kiek galėjo pasiekti.

Mūzos, juk matėte, tie žiedai nei vasaros karšty,
 25 Neigi šalčiui suspaudus savų kvapų nepraranda.
 Bėkite, Mūzos, čionai, kiek galite, ir padabinkit
 Savo alumną ir didį karalių, kuriam šitoks daūgis
 Ir tautų, ir vadų, ir didikų, ir vyrų bebaimių,
 Šitiek žemių plačių ir jūrų, ir miestų didingų,
 30 Šitiek sąjungininkų, tvirtovių ir teisių paklūsta.
 Jis čia jums gausiai suteiks dovanų pačių įvairiausių,
 Jis padarys, kad iš jūsų versmių bėgs vandenys skaidrūs,
 Upių krantus papuoš nauja žaluma ir žibuoklėm,
 Ir nuo saulės kaitrių spindulių žalumynais apsaugos,
 35 Kad pavėsy gaiviam visada galėtumėt būti
 Ir prie šaltinių šitų džiugiai galėtumėt šokti.
 Štai pasirodė jau čia! Nuo sparnų visas oras suskambo,
 Mūzos skraiduolės išties pasirodė, juk matote patys,
 Mūzos atskrido, pažįstu tikrai sparnų šitą triukšmą.
 40 O žavinga minia! Būkit sveikos, seserys šventos!
 Jus Kūrėjas dalykų visų pagal atvaizdą savo
 Taipgi sukūrė, jį vien žvilgsniu supurto pasaulį.
 Tad apdainuokit, juk galite viską, karaliaus vedybas
 Ir savo žodžiais palengvinkit mums šią iškilmių naštą,
 45 Tam dabar laikas, tyla tepadės jums viską atlikti.
 Bet pasakykite, Mūzos, pirmiausia, kas šis jaunikis,
 Santuoka ši kodėl reikalinga, visiems mums atskleiskit,
 O tada iš eilės apsaakykit viską, kaip dera.
 Tad klausykite, ponai, Sarmatijos žemės šviesybės,
 50 Galite jūs įžengt į karaliaus rūmus didingus,
 Esate patikimi svarbiausius klausimus sprendžiant,
 Mokate ir patart, ir rūpesčius kartais pašalint,
 Jūs ir dabar jaunikio skeptranešio esat palydoj,
 Menėse ir prie puotės stalų drauge dalyvaujat.
 55 Bet labiausiai tai tu, kurį šie santuokos ryšiai
 Tuoj suriš, išklausyki, prašau, kas trumpai, bet reikšmingai
 Bus pasakyta ir ką turi vyras kiekvienas žinoti.
 Visa tai giliai širdyje apmąstytk ir įvertink.

- Žinote juk visi: ką sujungia vedybiniai ryšiai,
60 Jungia ir lova bendra, ir bendros teisės į turtą,
Ta dviejų skirtingų lyčių sutartis sudaryta
Santuoka paprastai vadinama, arba vedybom.
Vyrai, išgirskit: ne veltui tatai gamta sugalvojo,
Ne malonumui kokiam ar kūno poreikiams tenkint.
- 65 Tai nėra ir aistra, kuri nualina žmogų,
Kenkia jaunuoliams ir jų nusilpnina fizinę jėgą,
Ir palieka visai bejėgius atėjus senatvei.
Bet visagalis Dievas, pradžia minties amžinosios,
Kai tik sunkiąją žemę nuo eterio aukšto atskyrė,
70 Vandenis tuoj prie žemės prispaudė, danguj pakabino
Šviesulius ir įvairios gyvūnijos pripildė pasaulį,
Žmogų galop po šitiek darbų sukūrė ir davė
Jam moteriškę poron, kad santuoką jie sudarytų.
Kad ir vėliau žmonių neturėtų vyrai be saiko,
75 Kad nesivestų į lovą ko nors, vos tik panorėję,
Lyg jokios tvarkos nežiūrintys žvėrys laukiniai,
Bet kad ir vyras, ir jo žmona išsaugotų savo
Santuoką be nuodėmės. Pirmiausia vyras težino
Ir savo žmoną tegerbia ir saugoja, kolei bus gyvas.
- 80 Lai visom pastangom svetimavimo vengia ir meilės
Tos, kurią smerkia visi, lai gundymams nepasiduoda,
Nes dar niekam ryšiai tokie neišėjo į gera.
Bet tuo pačiu tegu teisę aukščiausią žmonai išlaiko:
Tai, ką privalo daryt, tegu jai nurodo, ir draudžia
85 Tai, ką dera uždraust. Jei geras norės būti vyras,
Lai jis būna galva ir protu silpnus sąnarius valdo,
Prigimtį savo žmonos lig pat panagių tepažįsta.
Moters dvasia dažnai silpnesnė yra negu kūnas,
Bet po nelaimių skaudžių ateina metas ramesnis.
- 90 Jeigu tėvas būtų išvengęs nurodyto vaisiaus
Ir atstūmęs jį, žmonos naujosios paduotą,
Būtų pasaulis išvengęs bėdų, kurias patiria šiandien
Ir tokių vargų ir pavojų nebūtų išvydęs.

Bet patikliai pasidavė meilei jis pražūtingai
 95 Ir meilios žmonos pasiūlymą perdavė Dievui.
 Tad Dievo pyktis dabar visus verčia kaltę išpirkti,
 Ir pasaulis be pabaigos kančias turi kęsti.
 Sielas ir kūnus žmonių nepabaigiamos ligos kamuoja.
 Betgi buvo viena nauda iš viso to blogio:
 100 Širdys tokių bausmių labai išgąsdintos liko
 Ir suprato, kad vienas visiems pavyzdys yra duotas,
 Kad nereikia ūmai pasiduoti nevaldomam norui,
 Bet daryti, ką lieps ramus apgalvotas sprendimas.
 Moteris savo ruožtu tegu susijungia su vyru,
 105 Ir ne kūnu tiktai: tebūna bendros jų mintys
 Ir jausmai, kartu tegu reikalą sprendžia kiekvieną.
 Vyro protui tegu nusileidžia moteris visad,
 Ji neturi teisių savų, kol vyras bus gyvas,
 Ir jokių savo norų pareikšti jai nederėtų,
 110 Bet tegu visada paklūsta nurodymams vyro.
 Ir jokių pareigų tenesiima, nieko nesprendžia,
 Spręsti svarbius valstybės reikalus vyrai privalo,
 Moteriai moterų tik reikalai visada tegu rūpi.
 Ir tada, kai žmonės du jau bus susijungę,
 115 Kai bus bendros jų mintys ir darbai kasdieniniai,
 Kai jau vyras savąją žmoną teisėtai saugos
 Ir, kaip dera tikram sutuoktiniui, jai pagarbą rodys,
 Ir kada žmona taps vyrui taip pat atsidavus
 Ir, kaip mažesnė, tuoj pat kiekvieną pildys jo norą,
 120 Jie abu deramai savo santuokos ryšį išsaugos.
 Šito siekti ir vienas, ir kitas vienodai turėtų,
 Kad visus veiksmus ir sumanymus savo pradėtus,
 Su sveiku protu suderintus, Viešpačiui skirtų,
 Kad su Jo valia išsipildytų visa, ko nori.
 125 Ar panorėtų iš savo sėklos vaikų susilaukti, –
 Toks įprastai svarbiausias tikslas santuokos būna,
 Ir visi sutuoktiniai visada to siekti privalo,
 Nes, atminkim, toksai nurodymas buvo mums duotas:

- Dauginkitės visi, savo sėkla pripildykit žemę.
- 130 Ir nesvarbu, ar lydės jūsų atžalas giedras likimas,
Ar teisingus darbus prislėgs sunki neteisybė,
Net jeigu širdį kamuos kažkoks begalinis sunkumas
(Tai tikriausiai bausmė už pirmųjų tėvų suklydimą),
Lai visada savąsias mintis nukreipia į Dievą.
- 135 Lai Jo vardas bus šventas aukštybėse, taipgi ir žemėj,
Nes juk Dievui visi reikalai mirtingųjų rūpi,
Jis visada maldas pamaldžių nori išgirsti
Ir dėmesingai žada ginčus teisingus išspręsti,
Ir žmonių kančias visokiausias trokšta palengvint.
- 140 Tad ir santuoką davė žmonėms Kūrėjas ne tam, kad
Ją pamirštų vėliau ar visai nustotų domėtis
Ir sutuoktiniams išvis daugiau nenorėtų padėti.
Jis visad būna šalia, jis rūpesčius lengvina, skausmo
Priežastis dėlei savo gerumo pašalina kantriai.
- 145 Taip, kaip vandenį geba jisai į vyną paversti,
Taip ir liūdesį moka džiaugsmu didžiausiu pakeisti,
Sielvartus ir visokiausias graūžatis tuoj numalšina.
Aš nepateisinu čia žmonių godumo, didikai,
Tų, kurie, vien tik turto ir aukso lengvai suviloti,
- 150 Tikrąją santuokos prasmę ir reikšmę gėdingai pamiršta,
Ją išniekina ir sakramentą šventą suteršia.
Aš nei aukso, nei gėrio kitokio nenoriu suniekint,
Noriu tiktai, kad pirmiau svarbiausi eitų dalykai
Ir kad visi pasiimtų tik tai, kas teisėtai jiems skirta
- 155 Ir kas su santuoka šia nėra tiesiogiai susiję.
Štai dalykai, kuriuos, didikai, jums dera atminti
Ir pirmiausia giliai širdyje gerai apmąstyti.
Ir tik tada, nuo kaktos nubraukę rūpesčius, eikit
Švęsti džiaugsmingos dienos, negailėkit dainų ir plojimų.
- 160 Lai linksmybė pagauna visus, tegu džiūgauja širdys,
Lai dainuoja malonūs svečiai, o pikti lai išeina.
Tad dabar ir žolynai laukų lai šią šventę aplanko,
Ir švelnučiai žiedai margaspalviai tegu ją papuošia.

- Ažuolas štai nauja lapija apsidengęs lai šlama,
165 Ir miškų tankmėse tegu paukščių suskamba giesmės.
Ir Filomelė, Terėjo išniekinta, lai neberauda,
Bet švelnius garsus, kaip kad buvo anksčiau, tegu skleidžia,
Kad, apgautoji, savus skausmus senuosius pamirštų
Ir kad savo giesme vestuvių šventę papuoštų.
- 170 Tad mūsų jaunavedžiams palinkėkime visa ko gero.
Matote, Febas antai į pilies viršūnę jau kopia,
Kad nuo aukštojo sosto plačiau savo spindulius skleistų
Ir smagias vestuves šventa ugnimi padabintų,
Kad karaliaus džiaugsmą geriau galėtų regėti,
175 Iš aukštybių dangaus į vestuvių žvelgdamas puotą.
Taip ir savo senąją aistrą širdy atgaivina,
Jaučia, tarsi Klimenės glėby vis dar tebebūtų,
Mato neįveiktos, nuo jo bėgančios Dafnės paveikslą,
Mato nuogą jos kūną, kai jį apnuogino vėjas,
180 Kai Zefyras bebėgančiai jai drabužį nuplėšė.
Slepiasi po žieve užaugusia kūnas mergaitės,
Stingsta glėby, ir ant šakos pakimba strėlinė.
Bet dabartinio jaunikio džiaugsmų paragauti norėtų
Febas, jei tik galėtų, senąsias meiles pamiršęs.
- 185 Jau Klimenė toli, jau Dafnei meilė užgeso,
Nūn karaliaus nuotaka Febui uždega meilę.
Nori žinoti? Tai liudija karštis širdies jo didžiulis
Ir vis kaitresnis antai aukštai jo bėgančio veidas.
Toks sunkus jo triūsas, kai šitaip kepina karštis,
190 Kad didžiules liepsnas beklajodamas nuolat išspjauna.
Ar matai, kaip degina žemę karščiau negu visad,
Nors neseniai ją šaltis ledinis dar buvo sukaustęs,
Bet nuo saulės kaitros ji vis labiau šyla ir tirpsta.
Dega Febas, tačiau ji savajam vyrui priklauso,
195 Nes ir Augustas dega laimingas, apimtas meilės.
Jam vienam atiduos jaunoji geidautąjį džiaugsmą,
Jis tik vienas ragaus saldžios vedybinės meilės,
Daugelį metų laimingai gyvens ir santuoka džiaugsis,

Meilė tikra abiejų niekada neišskirs mylinčiųjų.
 200 Tad patikėkite, jei Griausmavaldžio galingojo žodžiai
 Lieka visiems laikams ir svorį tą patį išlaiko,
 Ne Kupidonas bėglus su motina savo žaviąja
 Tuos dalykus nuspręs: Dievas santuokos suriša mazgą.
 Jis visada visus mylinčiuosius lygiai sujungia,
 205 Jis šią teisę sau pasilieka ir rūpestį rodo
 Tiems visiems dalykams, kuriuos pasauly sukūrė.
 Santuoka, ponai, kurią dabar šiuose rūmuose švenčiat,
 Čia, kur jaunikiui skeptranešiui viskas, ką matot, priklauso,
 Ne dėl sprendimo žmonių, kuriuos niekingas troškimas
 210 Blaško tai šen, tai ten, kur širdis užsidegusi traukia,
 Ar dėl kokios menkesnės priežasties yra sudaryta;
 Nei namai Radvilų, garbingi ir nuopelnais garsūs,
 Keliantys pagarbą dėl iškilų šios šeimos palikuonių,
 Nors ir buvo verti, tokios garbės sau netroško.
 215 Jau neminėsiu aš čia jaunosios kuklaus nuoširdumo,
 Nors jos galvą nūnai aukšta karūna padabino.
 Ir, patikėkit manim, didikai garbūs, nė vienas
 Jai nedrįso patart ir dorą širdį nuteikti,
 Kad į rūmus didingus Augusto norėtų įžengti
 220 Ar kada nors karaliene Lenkijos tapti galėtų.
 Tu taip pat nebuvai, galingasis karaliau, svarbiausias
 Tuos reikaluos, kuriuose Kupidonas valdžią parodo.
 Nors ir degei aistra, karžygė tau galėjo patikti,
 Argi galėtų ko nors graži mergina neuždegti?
 225 Bet kad su šia štai geidi susijungti vedybiniais ryšiais,
 Nulėmei visgi ne tu, ne žmonės, ne noras Kipridės
 Ir ne šimtai Kupidono strėlių, ne jo lankas galingas,
 Bet visagalis Dievas, kuris dorą širdį karaliaus
 Laiko rankose ir bures bei irklus jo valdo,
 230 Jį globoja ir saugų uostą visad jam suteikia,
 Kad karaliaus širdis, kol jausmai audringi ją blaško,
 Nenukryptų toli ir netektų žiauriai Charibdei,
 Nes iš ten atgalios jau negalėtų sugrįžti

Ir sukeltų žemei visai didžiulį pavojų.
 235 Mat karalystei gerovės viltis – karaliaus gerovė:
 Jei karalius nusilpęs, tada ir respublika kenčia.
 Betgi Dievas, gerumo kūrėjas, taip pat ir gynėjas,
 Visą laiką budi ir saugo kiekvieną, kas gyvas:
 Jei panorėjo Jisai suskaičiuoti visus žmonių plaukus,
 240 Tai neleidžia, kad net ir mažiausias nukristų ant žemės,
 Kol Aukščiausio valia neleido to padaryti.
 Ir net mažas paukštelis, sparnais savo mušdamas orą,
 Žemėn anksčiau nenukris, jei jėgos kartais apleistų,
 Ir netaps lengvu grobiu jo tykantiems paukščiams,
 245 Jeigu Dievas savo galia to neleis padaryti,
 Tuo labiau nuostabiu gerumu Jis globoja karalių.
 Juk tai Jis jam leido valdyti ir kraštą, ir žmones,
 Nes karalius yra atspindys Jo dieviškos galios
 Ir dėl jo sukūrė Jisai, kas yra šioje žemėj.
 250 Tuo labiau padarys, kad visa, ką buvo sumanęs,
 Vykty, vos linktelės galvą, ir pasibaigtų teisingai.
 Ir nedvejoki, karaliau, sakau, visuose mirtingųjų
 Reikaluose tik Dievo malonė pagalbą suteikia,
 Bet karalių jo pareigybėje remia labiausiai,
 255 Tau vadovaujant karo lauke taviškius Jis globoja,
 Tau tiktai esant sveikam, ir tauta sveika gali būti.
 Skeptrą tau duodama, ji ne vieną tave taip išskyrė,
 Bet ir pagerbė tautą, kuriai tave skyrė valdyti.
 Labai jos nuo pavojų didžių tave nuolat ji saugo
 260 Ir patarimais gerais laimingą pabaigą lemia,
 Kad nelaimių ir nesėkmių niekada nepatirtum.
 Ko abejoji? Kad santuoką naują tau liepė sukurti
 Ir iš savosios tautos išsirinkti nepaprastą žmoną,
 Taip nusprendė Aukščiausias, tai Jo toksai buvo noras,
 265 Ir, patikėk, rimta priežastis Jį taip vertė daryti.
 Matė protas budrus nedvejojančio Griausmavaldžio,
 Kad negali ilgai našlio lovoje vienas gulėti,
 Kai netikėta mirtis tavo buvusių atėmė žmoną.

Matė taip pat, kad suteršti savo vedybinį guolį
 270 Tau neleista, nes tu esi didysis karalius,
 Ir kad savo dora turi būti pavyzdžiu tautai.
 Taipgi bijojo, kad, geismo stipraus ugnimi užsidegęs,
 Nepradėtum naktim nešvankių malonumų ieškoti.
 Nes širdies žaizda labiau kartais skaudina žmogų
 275 Nei ugninės strėlės, kurios įsminga krūtinėn,
 O karaliaus žaizda kankina ir visą pasaulį.
 Mat visada didžiulė bausmė svetimautojui tenka,
 Kai, Dievo bausmę pamiršęs, anas nedorai ima elgtis,
 Ir jokiuose darbuose malonumų patirti negali
 280 Nei valdyti teisingai, kaip pridera, nebepajėgia.
 O kita priežastis šios santuokos buvo, karaliau,
 Kad amžinasis gerumo šaltinis, versmė pirmapradė,
 Tėvo aukščiausio tikra išmintis, sūnus Jėzus Kristus,
 Norą turėjo, kad gims palikuonis iš santuokos jūsų
 285 Ir kad visi tavo ainiai juo džiaugsis, ir visad bus ramūs,
 Ir kad su juo visoj karalystėj saugu bus per amžius.
 Jo galia bus tokia (jis tuo tikrai pasirūpins),
 Kad svetimam valdovui šita neteks karalystė.
 Bet jei nutiktų kitaip, tuoj giñklų imtųs taviškiai,
 290 Jei matytų, kad priešas jų kaimus ir miestus niokoja,
 Kad virš sienų aukštų pražūtinga ugnis pasirodo,
 Kad plačiausi laukai išmirkę krauju dirvonuoja,
 Skamba giñklai aplink ir karo netilstantis gausmas.
 O tuomet, jei valstybėje rūpesčio bendro neliktų
 295 Ir panorėtų kiekvienas labiau išplėst savo galią,
 Trokštų valdyti, manydamas ėšąs tam tikslui geriausias,
 Jau nereikėtų su išorės priešu kovoti ir grumtis, –
 Dėl vidinių kovų piliečiai imtųsi ginklų
 Ir geležis žiauri jų kūnus nuožmiai žalotų.
 300 Dievas nuo šių bėdų tėvynę apsaugoti troško,
 Tad su antrąja žmona atnaujinti santuoką liepė.
 Bet ne kitoj karalystėje jos įsakė ieškoti,
 O savame krašte užgimusią tau dovanojo.

Tad klausykite, ponai, nes jūs tai privalot žinoti,
 305 Kad šios naujos vedybos jums netikėtos nebūtų
 Ir kad neimtumėt joms prieštarauti iš aklo kvailumo,
 Nes tai Tėvo, dangaus ir žemės valdytojo, noras.

Tad tegu girdi žemė ir aukštas skliautas padangių:
 Nieko nėra pastovaus, kur žmogiški rūpesčiai tvyro,
 310 Viskas vengia aptemusio proto, kai miglos jį dengia:
 Tai, kas bloga – tai gera, kas gera – tai niekinti reikia.
 Vien tik Dievas yra išmintis šviesos amžinosios,
 Jis apšviečia savąja šviesa tuos, kurie į Jį tiki,
 Ir jūsų tautai suteikia vien tai, kas yra jai geriausia.

315 Jis dalykų priežastis mato ir moka jas švelninti,
 Ir Fortūnos ratą tvirtai savo vadžiomis valdo.
 Matė, be abejo, Jis, ir visi tai privalo žinoti,
 Kad kenksminga nebus ši santuoka jūsų tėvynei.
 Tos, kurios giriasi savo kilme iš didingų karalių,
 320 Jų dvasia, puikybės pilna, dažnai pasiduoda
 Polinkiui į tironiją ir neišsaugo didybės.

Šito dabar, didikai, tikrai nereikia bijoti,
 Nes karalienė šita iš jūsų tarpo atėjo
 Ir net kraujo ryšiais su daugeliu jūsų susijus,
 325 Tad šita meilė neleis jos brangių tėvelių prislėgti,
 Tėviškės žemių neduos kitiems išdraskyti dorumas
 Ir apsaugos, kad turtai draugų jos nenukentėtų.
 Žinote juk visi, kokia maloni jinai visad,
 Kaip nekenčiamus ženklus puikybės moka atstumti,

330 Niekad neniekino tų, su kuriais kraujo ryšiai sujungė,
 Bet tėvų papročiais nuolankiai gyvenime sekė
 Ir visiems nuolatos kuo didžiausią pagarbą rodė.
 Jus, didikai, kuriems respublikos rūpi gerovė,
 Ji ypatingai gerbė ir nuopelnais jūsų žavėjos.

335 Ką pasakyti daugiau? Griausmavaldžio amžinas protas
 Sau išsirenka tuos, kurių tu nemoki įvertinti,
 Ir juos veda aukštyn, toliau, nei pasaulis jiems leidžia.
 Jo neapgauna nei skeptras, anei vainikas karaliaus,

Nes pirmąsias gretas dažnai paskutinės aplenkia.

340 Dar, be abejo, Jis norėjo jums aiškiai parodyt,
 Kaip palankiai į jus karalius žiūri, didikai:
 Jis dėl jūsų tiktai karališkų iškilmių šventės
 Ir pagerbimų visų iš dorybės didžios atsisakė,
 Titulų jis svetimų ir bereikšmių karališkų ryšių

345 Nei auksinių monetų lobių nepanorėjo,
 Tiktai jus tarp daugybės kitų draugais savo laikė,
 Tik iš jūsų tarpo nuotaką sau pasirinko,
 Tą, kuri su jumis giminystės susijusi ryšiais.
 Bet giminė jūsiškė į daug šeimų išsibarsčius,

350 Tad ne visi iš to paties kraujo esate gimę.
 Bet tėvynės įstatymai jus tarpusavy jungia
 Daug labiau, negu kraujo ryšiai kad būtų sujungę.
 Esate jūs tuo būdu nariai to paties vieno kūno,
 Nors skirtingi, tačiau jungiami įstatymo bendro.

355 Jūs tėvynės gerovę labiau nei ryšius giminystės
 Visad branginot, todėl jus tejungia tie patys troškimai.
 Tad tetrokšta visi penatus gimtuosius pagerbti
 Ir visi pareigybių naštas lai neša vienodai.
 Santuoka ši todėl visiems mums atneša džiaugsmą,

360 Kad tėvais tautos ir tėvynės visur jūs išliekat.
 Jūsų dukra nūn išteka už didingo jaunikio,
 Santuoka jos visiems suteikia didelę garbę,
 Ji susilauks daug šlovės, ir garsas sieks aukštąjį dangų.
 Jūs tik galvas nulenkit prieš šį palankų karalių,

365 Savo darbais ir širdim jam stenkitės visad padėti,
 Kad nepaniekino jis pareigybių jūsų garbingų,
 Bet kaip žentas uošvius į rūmus pakvietė savo
 Ir pamiltąjį savo ir jus visus pripažino.

O taip pat, didikai, tegu nestebina jūsų,
 370 Jeigu Kristus nusprendė Rādviloms šlovę suteikti
 Amžiną – jau seniai ją buvo pasauly paskleidęs,
 Kai daugybėje žygių karinių, kovų ir pavojų
 Buvo jie pelnę narsa savąja nemirštamą vardą.

Tad nekeista (juk dangiškam Tėvui įmanoma viskas),
 375 Kad per juos padėti jūsų tėvynei panoro.
 Jūs juk žinot, didikai, ir žodžiais patvirtinę esat,
 Kad tarp daugelio jūsų pačių žymiausių didvyrių
 Jie vieni (jums leidus sakau) taip spindi ir savo
 Šviesą suteikia kitiems tėvynės mūsų herojams.

380 Aš pataikauti nemoku ir sau palankumo neieškau,
 Leiskite tad, prašau, bent pagyras šias išsakyti,
 Joms tikrai net priešas įpykęs nedrįs prieštarauti.
 Jau neminėsiu kitų, tačiau Mikalojus, jaunūsis
 Brolis, jūsų kraštuos turbūt yra žinomiausias,

385 Tad ir iškilmės šios jam dabar labiausiai malonios.
 Jam juk parodėte jūs, didikai, pagarbą didžią,
 Kai dar jauną visai, brandaus nepasiekusį amžiaus,
 Pakvietėt tiesiai į minią žmonių ir išklausėt jo siekių
 Ar kai kitąkart vėl, piliečių apsuptas gausiai,

390 Stebintis jums visiems ir jūsų garbingai tarybai,
 Jums apie laisvę visų ir kiekvieno tuokart kalbėjo.
 Taigi ir jūs tada, ir gausiai visi susirinkę
 Juo stebėjosi ir jam didžią pagarbą rodė.
 Sakėte, ponai, tada: jis aukštai iškils, pamatysit,

395 Taps garsus ir tėvynėj savo, ir plačiajam pasauly.
 Tad nenustebkit, jei Viešpats maldavimų jūsų išklausė,
 Štai jau, matau, pro duris pagerbimai didūs įžengia.
 Skamba malonūs garsai, skelbdami ateinantį džiaugsmą.
 Bet sustosiu jau aš, jūs savo liaupsės išsakykit,

400 Ir sakysit, žinau, nes jų ne vieną juk mokat.
 Žinote juk tikrai, kad tėvynę jis vien tiktai myli
 Ir gyvybę savo dėl jos atiduotų be baimės,
 Žinote taipgi, kad jums palankumą ir pagarbą rodė.
 Tad kviečiu, kad linksmai vestuves pradėtume švęsti,

405 Jos pritinka jaunikiui naujam ir jums, gerbiemieji
 Ponai, nes Kristus yra šių vestuvių rengėjas,
 Džiaukitės ir iš savo širdies vykit rūpestį sunkų,
 Laikas atėjo nūnai vestuvių linksmybėms ir džiaugsmui,

Juoksis tėvynės veidas visur, kur tik kraštas šis driekias,
 410 Viskas iš naujo atgims, ką senatvė buvo prislėgus,
 Trauksis liūdnoji žiema, neklusnius sušiaušusi plaukus,
 Vasara vėl duris padabins gėlėmis įvairiausiom,
 Kai savo rankomis Viešpats tėvynę šią apkabino,
 Tai ramioje taikoje ir saugos ją išmintingai,
 415 Nuo bet kokios pražūties ir jus apgins, būkit ramūs.
 Kad karalius draugas yra jums pats nuoširdžiausias,
 Tą pripažins kartu su jumis tauta ir pasaulis.
 Nori karalius su jūsų nuotaka santuoką švęsti
 Ir jums visiems tuo pačiu karališką garbę suteikti.
 420 Santuoka šia jisai parodė jums kuo aiškiausiai,
 Kaip jus visus ir jūsų tėvynę myli, didikai.
 Nuotaka dar kol kas karūna nėra vainikuota,
 Daug puldinėta ir laisvės praradus, kad veidą išdidų
 Jums parodytų, kai taps didi aukštuosiuose rūmuos.
 425 Ar kad veltui galbūt turėtų tokį troškimą
 Ir niekada dėl to neprarastų meilės tėvynei,
 Tad, patikėkite, bus puošmena ji jūsų didžiausia.
 Plokite tad nuoširdžiai ir pyktį bjaurų išstumkit,
 Jei dar turit širdy, jis mums nepakenks, patikėkit,
 430 Bet sugrįš pas tą, kuris jį skleidžia, ir smogs jam,
 Jį sudraskys, jėgas jo išsunks, prislėgs jo krūtinę
 Ir įvairiais nuodais mirtinai jo kūną nualins.
 Štai Himenėjas jau čia, deglus vestuvių uždekit
 Ir sutuoktiniams naujiems miegamuosius jaunųjų atverkit.
 435 Eikite, žmonės, šalin, tegu čia tylą viešpatauja
 Ir tegu skląščiai duris užvertas saugo per naktį.

K O M E N T A R A I

4 eil. *Kristau, Kūrėjau galingas, sumanymą mūsų globoki* (*Christe, fave coeptis, auctor firmissime, nostris*) – aiški aliuzija į Ovidijaus *Metamorfozes*: Ovid. *Met.* I, 2–3: *di, coeptis [...] adspirate meis*.

9 eil. *aonietiškos mūzos* – Aonija, Beotijos dalis Graikijoje, Helikono kalno papėdėje. Čia, pagal graikų mitologiją, gyveno mūzos.

- 19 eil. *Ruošia nūnai jis naujas vestuves ir santuoką naują* – Žygimantas Augustas (1520–1572), Lenkijos karalius ir Lietuvos didysis kunigaikštis 1529–1572. Pirmoji jo santuoka 1543 m. buvo su Austrijos kunigaikštyte Elžbieta Habsburgaite, kuri 1545 m. mirė. Netrukus užsimezgė Žygimanto Augusto santykiai su Barbora Radvilaite (apie 1520–1551), kuri prieš tai buvo ištekėjusi už Lietuvos kanclerio Alberto Goštauto sūnaus Stanislovo Goštauto. Jam „po neaiškios ligos“ 1542 m. mirus, liko našle. (Raimonda Ragauskienė, *Barbora Radvilaitė*, Vilnius: Vaga, 1999, p. 83).
- 68–73 eil. Trumpai pateikiama pasaulio sukūrimo istorija. Žr. Pr 1, 1–27.
- 90 eil. Aliuzija į Adomo ir Ievos istoriją: jeigu Adomas nebūtų suvalgęs levos jam duoto uždrausto vaisiaus, pasaulio istorija galėjo būti kitokia (Pr 3, 1–24).
- 129 eil. *Dauginkitės visi, savo sėkla pripildykite žemę* (Pr 1, 28: „Veiskitės ir dauginkitės, ir pripildykite žemę“). Juozapo Skvirecko vertimas.
- 145 eil. *Taip kaip vandenį geba jisai į vyną paversti* – aliuzija į Jėzaus stebuklą Kanos vestuvėse (Jn 2, 1–12).
- 160–165 eil. Aliuzija į Katulo 64 epiliją apie Pelėjo ir Tetidės vestuves.
- 166 eil. *Ir Filomelė, Terėjo išniekinta, lai neberauda* – Filomelė – Atėnų valdovo Pandiono dukra, Proknės sesuo. Proknę Pandionas buvo pažadėjęs atiduoti kaip žmoną Trakijos valdovui Terėjui. Tačiau kai Proknė kartu su Filomele atvyko į Trakiją, Terėjas suvedžiojo Filomelę, įtikinęs ją, kad sesuo mirė. Pagal mitą, Filomelė buvo paversta lakštingala, o Proknė kregždė (Ovid. *Met.* VI, 424–674).
- 171 eil. *Febas* – „šviečiantysis“ – graikų mituose tapatintas su Saulės dievu.
- 177 eil. *Klimenė* – graikų mituose Okeano ir Tetijos dukra, kurią buvo pamilęs saulės dievas Helijas (Ovid. *Met.* IV, 190–213).
- 178 eil. *Dafnė* – upių dievo Penėjo dukra, kurią buvo pamilęs Apolonas (dar viena Apolono – Febo – Helijo sąsaja), tačiau kai Dafnė atstūmė jo meilę, pavertė ją lauro medžių (Ovid. *Met.* I, 452–565).
- 180 eil. *Zefyras* – graikų mit. vakarų vėjas.
- 191 eil. *Ar matai, kaip degina žemę karščiau negu visad* – manoma, kad slaptos Žygimanto Augusto ir Barbaros Radvilaitės vestuvės įvyko 1547 m. liepą (Raimonda Ragauskienė, *Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės kancleris Mikalojus Radvila Rudasis*, Vilnius: Seimo leidykla „Valstybės žinios“, 2002, p. 46).
- 200 eil. *Griausmavaldžio galingojo žodžiai* – Griausmavaldis (lot. *Tonans*), tapatinamas su Dzeusu (Jupiteriu), o vėliau ir su krikščionių Dievu.
- 202 eil. *Kupidonas* – romėnų mit. meilės dievas, Veneros sūnus, atitinkantis graikų Erotą.
- 216 eil. *Nors jos galvą nūnai aukšta karūna padabino* – oficiali Barbaros Radvilaitės karūnacija įvyko Krokuvoje 1550 m. gruodžio 7 d. (Raimonda Ragauskienė, *Barbora Radvilaitė*, Vilnius: Vaga, 1999, p. 176), todėl čia Košutkis tikriausiai mini simbolinį tos karūnacijos aktą.
- 226 eil. *noras Kipridės* – rom. mit. Veneros, gr. mit. Afroditės epitetas, nes manoma, kad ji gimė Kipro saloje iš jūros putos.
- 232 eil. *netektų žiauriai Charibdei* – jūrų pabaisa Charibdė, savo verpetais įsiurbdavo ir pražudydavo laivus. Pro ją turėjo praplaukti Odisėjas, argonautai ir kt.

- 268 eil. *Kai netikėta mirtis tavo buvusių atėmė žmoną* – turima galvoje Elžbieta Habsburgaitė, kuri mirė praėjus vos dvejiems metams po vedybų su Žygimantu Augustu. Žr. 19 eil. komentarą.
- 301 eil. *Tad su antrąja žmona* – t. y. Barbora Radvilaite.
- 316 eil. *Ir Fortūnos ratą tvirtai savo vadžiomis valdo* – Fortūna rom. mit. – laimės, sėkmės, likimo deivė. Viduramžiais ji imta vaizduoti kaip alegorinė figūra su laimės ratu (*rota Fortunae*), kuris besisukdamas vaizdavo žmogaus likimo nepastovumą.
- 357 eil. *Tad tetrokšta visi penatus gimtuosius pagerbti* – *Penatai* (lot. *di penates*) – sen. Romoje namų dievai ir jų saugotojai.
- 370 eil. *Kristus nusprendė Radviloms šlovę suteikti* – Radvilų giminės iškilimą XVI a. Košutskis bando pagrįsti ne jų pačių nuopelnais, bet Jėzaus Kristaus valia ir sprendimu.
- 383 eil. *Mikalojus* – Mikalojus Radvila Rudasis (apie 1515–1584), Barbaros Radvilaitės brolis, turėjo daug reikšmingų pareigybių Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje (LDK didysis etmonas, Vilniaus vaivada, LDK kancleris). Aptariamuoju laikotarpiu Radvila Rudasis dar tik telkė jėgas savo būsimai karjerai ir Barbaros vedybos su Žygimantu Augustu jam buvo lemtingas koziris.
- 433 eil. *Himenėjas* – graikų mit. vestuvių dievas. Kartais tuo žodžiu buvo vadinama ir pati vestuvių giesmė.

Versta iš: *Szesnastowieczne epitalamia łacińskie w Polsce*, przełożył i opatrzył komentarzem Mieczysław Brożek, opracował i wstępem poprzedził Jakub Niedźwiedz, (*Terminus. Bibliotheca Classica*, t. 1), Kraków: Księgarnia akademicka, 1999.

Iš lotynų kalbos vertė ir komentarus parengė
Eugenija Ulčinaite

Gauta 2023 03 31
Priimta 2023 05 01